

תקנות הבטיחות בעבודה (גיהות תעסוקתית ובריאות העובדים בעופרת), התשמ"ד1983-¹

בתוקף סמכותי לפי סעיפים 173 ו-216 לפקודת הבטיחות בעבודה [נוסח חדש], התש"ל1970-, אני מתקין תקנות אלה:

הגדרות

(תיקונים: התשמ"ה, התשנ"ט)

1. בתקנות אלה -

"עופרת" - לרבות תרכובותיה האורגניות והאנאורגניות, וכן תערובות המכילות עופרת מתכתית או תרכובות אורגניות ואנאורגניות של עופרת, בכל צורה שהיא;

"עובד בעופרת" - כל אדם החשוף לריכוז של עופרת באוויר העולה על מחצית החשיפה המשוקללת המרבית המותרת, או העובד בעופרת בעבודה או תהליך עבודה מהנקובים בתוספת הראשונה, והוא עובד עבודה חלקית או מלאה 2 חדשים בשנה לפחות, אלא אם כן קבע מפקח עבודה אזורי תקופה קצרה ממנה;

"חשיפה משוקללת מרבית מותרת" - הרמה המשוקללת המרבית של עופרת באוויר, סמוך לאזור הנשימה של העובד, אשר עד אליה מותרת חשיפה של עובד במשך יום עבודה של 8 שעות מתוך יממה;

"חשיפה מרבית מותרת לזמן קצר" - הרמה המרבית של עופרת באוויר, סמוך לאזור הנשימה של העובד, אשר עד אליה מותרת חשיפה של עד 15 דקות בכל פעם, לא יותר מ-4 פעמים ביום עבודה של 8 שעות מתוך יממה, במירווח של 60 דקות לפחות בין פעם לפעם, ובתנאי שרמת החשיפה הכוללת ל-8 שעות עבודה ביממה, תהיה נמוכה מרמת החשיפה המשוקללת המרבית המותרת;

"עבודה" - ייצור, שימוש, עיבוד, טיפול, טיטול או עבודת אחזקה;

"טיפול" - אחסון, סידור, הרכבה, תיקון, ציפוי, פירוק, חידוש או ניקוי;

"טיטול" - הובלה, הולכה, שינוע, העברה ממקום למקום, מילוי, הרקה, העמסה או פריקה;

"רופא מורשה" - רופא מומחה לרפואה תעסוקתית וכן רופא של שירות רפואי מוסמך ששר העבודה והרווחה, בהסכמת שר הבריאות, הרשה לענין תקנות אלה;

"שירות רפואי מוסמך" -

(1) לשכת בריאות מחוזית או נפתית של משרד הבריאות;

(2) קופת חולים, כהגדרתה בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד1994-;

(3) מוסד רפואי, ששר העבודה והרווחה בהסכמת שר הבריאות הסמיכו לענין תקנות אלה;

"רמת התראה" - רמה של סמנים ביולוגיים לחשיפה תעסוקתית שנמצאה בגופו של העובד, שממנה ומעלה חייב הרופא המורשה לשלוח הודעת התראה למעביד ולמפקח עבודה אזורי;

"בודק מעבדתי מוסמך" - עובד במעבדה מוסמכת שהסמיכו מפקח העבודה הראשי לערוך בדיקות סביבתיות תעסוקתיות של ריכוזי עופרת באוויר במקום שבו עובדים בעופרת ;

"מעבדה מוסמכת" - מעבדה שאישר מפקח העבודה הראשי, לביצוע בדיקות סביבתיות של ריכוזי עופרת באוויר במקום שבו עובדים בעופרת ;

"מעבדה רפואית" - מעבדה שבה מתקיימות הוראות תקנות בריאות העם (מעבדות רפואיות), התשל"ז 1977- ;

"מעבדה לבדיקות טוקסיקולוגיות" - מעבדה שאישר שר העבודה והרווחה בהסכמת שר הבריאות, לביצוע הבדיקות הטוקסיקולוגיות היחודיות הנדרשות בתקנות אלה.

חשיפה לעופרת

(תיקונים : התשנ"ד, התשנ"ט)

2. (א) במפעל או במקום עבודה אשר בו עובדים בעופרת -

(1) החשיפה המשוקללת המרבית המותרת לזמן קצר תהיה 0.100 מ"ג עופרת/מ³ של אוויר בכל מקום עבודה בעופרת, ובמקרה של עבודה בטטרה אתיל או טטרה מתיל עופרת תהיה רק 0.050 מ"ג עופרת/מ³ ;

(2) החשיפה המרבית המותרת תהיה 0.300 מ"ג עופרת/מ³ של אוויר בכל מקום עבודה בעופרת, ובמקרה של עבודה בטטרה אתיל או טטרה מתיל עופרת תהיה רק 0.150 מ"ג עופרת/מ³ ;

(3) אשה שטרם מלאו לה 45 שנים לא תהיה חשופה לריכוז של עופרת באוויר העולה על 0.050 מ"ג עופרת/מ³ בכפוף לאמור בתקנות עבודת נשים (עבודות אסורות ועבודות מוגבלות), התש"ס 1979-.

(ב) חישוב החשיפה המשוקללת ייעשה בשיטה הבאה :

$$\text{חשיפה משוקללת} = \frac{C_1 \cdot T_1 + C_2 \cdot T_2 + \dots + C_n \cdot T_n}{(\text{סה"כ משך הדגימה})}$$

C - ריכוז העופרת באוויר, במיליגרם למטר מעוקב אוויר ;

T - משך הדגימה, בשעות או דקות.

חובת עריכת בדיקות סביבתיות תעסוקתיות

(תיקון התשנ"ט)

3. (א) במפעל או במקום עבודה שבו עובדים בעופרת, יערוך המעביד בדיקות סביבתיות תעסוקתיות תקופתיות של ריכוזי עופרת באוויר סמוך לאזור הנשימה של העובדים, על ידי בודק מעבדתי מוסמך בתכיפות של אחת ל-6 חדשים לפחות, זולת אם יורה מפקח עבודה אזורי על תכיפות אחרת.

(ב) המעביד ירשום את תוצאות הבדיקות הסביבתיות התעסוקתיות של ריכוזי עופרת באוויר ביומן מעקב, בציון התאריך, השעה ומקום הדגימה, וישלח מיד העתק מתוצאות אלה למפקח עבודה אזורי, למעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה ולשירות הרפואי המבצע את הבדיקות הרפואיות לעובדים.

(ג) המעביד יפרסם בתחנות העבודה השונות במפעל את תוצאות הבדיקות הסביבתיות התעסוקתיות המתחסות לאותו מקום עבודה, כדי שיובאו לידיעת כל העובדים.

(ד) ערך מעביד בדיקות סביבתיות-תעסוקתיות תקופתיות כאמור בתקנת משנה (א) באמצעות מעבדה מוסמכת שאינה המעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה, תשלח המעבדה המוסמכת את תוצאות הבדיקות הסביבתיות-תעסוקתיות אשר ביצעה אל המעבדה לגיהות תעסוקתית של משרד העבודה והרווחה, וכן תשמור אותן למשך עשרים שנים לפחות.

אמצעי גיהות סביבתיים

(תיקון התשנ"ט)

4. במפעל או במקום עבודה שבו עובדים בעופרת, על המעביד לנקוט אמצעי גיהות אלה:
- (1) להתקין ולקיים אמצעי יניקה, ניקוז ופליטה, טובים ויעילים, או שיטה יעילה אחרת בכל מקומות העבודה, באופן שריכוז העופרת באוויר יהיה נמוך מהחשיפה המשוקללת המרבית המותרת, ובצורה שלא תזיק לבריאות העובד או לבריאות הציבור;
 - (2) להתקין ולקיים מינדפים טובים ויעילים, בעלי כוח יניקה מספיק, בזמן העבודה בשקילה או בבדיקה של אבקות או נוזלים המכילים עופרת, לרבות במעבדות;
 - (3) לדאוג לאיסוף וסילוק מיידי של פסולת המכילה עופרת, מתחנות העבודה באופן שלא תגרום למיטרד או נזק לבריאות העובד;
 - (4) לספק לכל עובד בעופרת מברשת שיניים ומשחת שיניים לצחצוח השיניים, וכן מברשת וסבון לניקוי הידיים והצפורניים;
 - (5) לספק לכל עובד בעופרת בגדי עבודה מתאימים כולל נעליים וגרביים המיועדים אך ורק לעבודה;
 - (6) לדאוג לכביסה ולניקוי של בגדי העבודה במרוכז, במפעל או במקום אחר שהובא לידיעתו של מפקח עבודה אזורי;
 - (7) להתקין מלתחות כפולות לכל עובד, אחת לבגדי העבודה ואחת לבגדים הנקיים, וכן מקלחות עם מים חמים וסבון ומגבות אישיות במספר נאות; המלתחות והמקלחות ימוקמו קרוב ככל האפשר לאזור הכניסה למפעל;

(8) לקבוע חדרים מיוחדים לאכילה ולשתיה, לעישון ולמנוחת העובדים.

ציוד מגן אישי

5. (א) במצבים מיוחדים אשר בהם עלול העובד בעופרת להיות חשוף לריכוזים חריגים של עופרת באוויר, הגבוהים מההגבלות שנקבעו בתקנה 2, יספק המעביד לעובד ציוד מגן אישי יעיל ובאיכות טובה, והעובד יהיה חייב להשתמש בו. ציוד המגן יהיה אישי ולא יועבר לעובד אחר, ויכלול בין השאר ולפי הצורך:

(1) מסכת מגן לפני, מצויידת במסנן מתאים לתרכובות העופרת עמן בא העובד במגע; המסנן יוחלף במסנן חדש בתכיפות הנדרשת לפי הוראות היצרן או מפקח עבודה אזורי;

(2) בגד מגן כפי שיורה מפקח עבודה אזורי.

(ב) המעביד ידאג לכך שהעובד ישמור על נקייון ציוד המגן האישי שנמסר לו.

(ג) אין באספקת ציוד מגן אישי לעובדים בעופרת כדי לשחרר מעביד מן החובה לתקן תנאים סביבתיים במפעל והקטנת רמת העופרת באוויר אל מתחת לרמות החשיפה המותרות שנקבעו בתקנה 2.

חובת הדרכה

6. המעביד ידאג, בשיתוף עט נציגות העובדים וועדת הבטיחות שבמפעל - אם ישנה - לארגן הדרכה מתאימה לכל העובדים, בזמן הקבלה לעבודה וכן אחת ל-6 חדשים לפחות, לגבי סיכונים הבטיחות, הגיהות והבריאות הנובעים מעבודה בעופרת, ושיטות למניעת סיכונים אלה; המעביד יודא שהעובד הבין את החומר שהודרך בו, וכן יודאו המעביד וועדת הבטיחות שהעובד מבצע את כל ההוראות והנהלים שנקבעו לגבי העבודה בעופרת.

אמצעי גיהות אישיים

7. (א) לא יאכל עובד, לא ישתה ולא יעשן במקום שבו עובדים בעופרת, אלא בחדרים המיוחדים שהתקין לענין זה המעביד.

(ב) עובד בעופרת יצחצח את שיניו במברשת שיניים וינקה את ידיו וצפורניו במברשת, בסבון ובמים, בגמר העבודה ולפני שהוא הולך לאכול או לשתות.

(ג) בתום יום העבודה יסיר העובד בעופרת את בגדי העבודה וישאירם במלתחות המיועדות להם במפעל, וכן יתקלח לפני לבישת הבגדים הנקיים.

חובת אחסון ושילוט מתאימים

(תיקון התשנ"ט)

7.א. (א) מעביד ידאג כי טלטול עופרת ואחסונה ייעשו בכלים סגורים ומכוסים, ובאמצעים בטוחים ומתאימים.

(ב) מעביד ידאג לשילוט מתאים ובולט לעין בכל אולם או עמדת עבודה שבהם עובדים בעופרת, בנוסח הזה:

**"זהירות! אזור עבודה בעופרת; חובה לנקוט אמצעי בטיחות וגיהות מתאימים;
אסור לעשן!"**

חובת בדיקות רפואיות

8. (א) לא יועבד אדם בעופרת, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית ראשונית תוך חודש לפני תחילת העבודה, בידי רופא מורשה, שיקבע את התאמתו להתחיל לעבוד בעופרת.

(ב) לא יועבד עובד בעופרת, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית חוזרת בידי רופא מורשה שיקבע את המשך התאמתו לעבוד בעופרת; בדיקה רפואית חוזרת ראשונה תבוצע 3 חדשים לאחר תחילת עבודתו בעופרת ולאחריה תבוצע בדיקה רפואית חוזרת מידי 6 חדשים.

(ג) עובד בעופרת שנעדר מעבודתו, בשל התערבות כירורגית או בשל מחלה ממושכת מעל לחדשיים, לא יועבד בעופרת, אלא אם כן עבר בדיקה רפואית נוספת בידי רופא מורשה שיקבע את התאמתו לעבוד בעופרת.

(ד) רופא מורשה ומפקח עבודה שהוא רופא רשאים להורות על ביצוע בדיקות רפואיות כאמור, בתאריכים מוקדמים יותר מן האמור בתקנת משנה (ב) וכן להחיל את חובת ביצוע הבדיקות הרפואיות גם לגבי עובד שאינו עובד בעופרת כהגדרתו בתקנה 1.

(ה) לא הופיע עובד לבדיקות רפואיות חוזרות במועד שנקבע לו, ישלח השירות הרפואי המוסמך הודעה על כך למעביד עם העתק למפקח עבודה אזורי.

היקף הבדיקות הרפואיות

(תיקון התשמ"ו)

9. (א) בדיקה ראשונית, חוזרת או נוספת, תכלול לפחות:

- (1) אנמנזה רפואית כללית ותעסוקתית;
- (2) בדיקה קלינית כללית;
- (3) תמונת דם כללית, לרבות רמת ההמוגלובין;
- (4) בדיקת שתן כללית;
- (5) רמת העופרת בדם;
- (6) רמת Zinc Protoporphyrin (ZPP) או Erythrocyte Protoporphyrin (EP) בדם.

(ב) אלה בדיקות רשות :

- (1) רמת העופרת בשתן ;
- (2) רמת הקופרופורפירין (Coproporphyrin) בשתן ;
- (3) רמת דלתא-אמינו-לבוליניק-אציד (Delta Amino Levulinic Acid) בשתן ;
- (4) רמת הקראטינין (Creatinine) בדם ;
- (5) תפקודי כבד במקרה של חשיפה לתרכובות עופרת אורגנית ;
- (6) בדיקה לגילוי חוסר באנזים G6PD ;
- (7) כל בדיקה קלינית או מעבדתית נוספת, לפי ראות עיניו של הרופא המורשה הבודק.

(ג) בדיקות המעבדה המפורטות בתקנות משנה (א)(5) ו-(6) ובתקנת משנה (ב)(1), (2) ו-(3) יבוצעו במעבדה טוקסיקולוגית, ואילו שאר הבדיקות המפורטות בתקנות משנה (א) ו-(ב) יבוצעו במעבדה רפואית.

חובת ניהול כרטיס בדיקות רפואיות

10. שירות רפואי מוסמך ינהל, לגבי כל עובד שהוא בודק, כרטיס בדיקות רפואיות שבו יירשמו הפרטים האישיים של העובד, לרבות שמו המלא. שם אביו, מספר תעודת הזהות שלו ומענו, וכן פרטים אלה :

- (1) תאריך ביצוע הבדיקה הרפואית ;
- (2) שם המעביד ומקום המפעל ;
- (3) תיאור עבודת העובד אשר בקשר אליה נערכה הבדיקה הרפואית ;
- (4) ממצאי הבדיקות הקליניות והמעבדתיות השונות ;
- (5) תוצאות הבדיקות הרפואיות, מסקנתו וחוות דעתו של הרופא המורשה הבודק על התאמתו של העובד להתחיל או להמשיך כעובד בעופרת ;
- (6) המועד לבדיקה הרפואית החוזרת, לרבות מועד שהוקדם ;
- (7) שמו וחתימתו של הרופא המורשה הבודק.

פנקס בריאות

11. (א) שירות רפואי מוסמך ינפיק לכל עובד שהוא בודק בהתאם לתקנות אלה פנקס בריאות, שבו ירשמו השירות הרפואי המוסמך והמעביד את הפרטים שצויינו בתוספת השניה ויאשרו אותם בחותמת ובחתימה; הוצא לעובד פנקס בריאות בהתאם לתקנות אחרות, יירשמו הפרטים האמורים בפנקס שהוצא לעובד לראשונה וכן תוצאות הבדיקות הרפואיות השונות שנבדק.

(ב) שירות רפואי מוסמך ימסור את פנקס הבריאות למעבידו של עובד בעופרת, אשר יחזיקו במקום העבודה כל עוד הנבדק עובד בעופרת אצלו; הפסיק העובד בעופרת לעבוד אצלו, יחזיר המעביד את הפנקס לידי השירות הרפואי המוסמך שערך את הבדיקה הרפואית האחרונה.

(ג) רופא של שירות רפואי מוסמך יביא לידיעתו של העובד הנבדק, תוך זמן סביר, את מצב בריאותו, בדרך ובאופן שיקבע.

חובת המעביד להסדרת הבדיקות הרפואיות

12. (א) הבדיקות הרפואיות בהתאם לתקנה 8 ייערכו לפי פניית המעביד בימים ובמועדים שיקבע השירות הרפואי המוסמך.

(ב) עובד בעופרת חייב להתייצב לצורך עריכת הבדיקות הרפואיות כאמור בשירות הרפואי המוסמך בימים ובמועדים שנקבעו לו.

(ג) הזמן הדרוש לשם ביצוע הבדיקות הרפואיות ייחשב לעובד חלק משעות עבודתו.

אי-התאמה לעבוד בעופרת

(תיקון התשנ"ד)

13. יראו עובד כמי שאינו מתאים להיות עובד בעופרת אם נתקיים בו אחד מאלה:

(1) הוא סובל מהרעלת עופרת חדה או כרונית;

(2) נמצאה אצלו רמה של 60 מיקרוגרם ויותר של עופרת לכל 100 מיליליטר של דם ובאשה, שטרם מלאו לה 45 שנה - רמה של 30 מיקרוגרם ויותר של עופרת לכל מיליליטר של דם שאושרו בבדיקה חוזרת תוך שבועיים, אפילו בהעדר כל ממצא קליני או מעבדתי אחר;

(3) טרם מלאו לו 18 שנים;

(4) נמצאה אצלו אי התאמה אחרת לדעת הרופא המורשה הבודק.

הודעה על רמת התראה

(תיקון התשנ"ט)

13.א. רופא מורשה ישלח למעביד ולמפקח עבודה אזורי הודעת התראה לגבי עובד שנמצאה אצלו רמת התראה של 40 מיקרוגרם ויותר של עופרת לכל 100 מיליליטר של דם, ובאישה שטרם מלאו לה 45 שנים - רמת התראה של 20 מיקרוגרם ויותר של עופרת לכל 100 מיליליטר של דם.

הודעה למפקח על אי-התאמת העובד

14. (א) קבע הרופא המורשה הבודק שקיימת אי התאמת אדם להיות עובד בעופרת, ימסור השירות הרפואי המוסמך הודעה מיוחדת על כך למפקח עבודה אזורי, תוך 10 ימים מיום מתן חוות דעת של הרופא המורשה הבודק, ובה פרטים אלה: שם העובד, גילו, מקום העבודה או המפעל, משך תקופת עבודתו בעופרת, תוצאות הבדיקה הרפואית ומסקנות.

(ב) קיבל מפקח עבודה איזורי הודעה בהתאם לתקנת משנה (א) מאת השירות הרפואי המוסמך -

(1) ישלח למעביד התראה בדואר רשום ובה פירוט חובותיו בענין איסור העבדת העובד; העתק ההתראה יישלח ללשכת שירות התעסוקה, למוסד לביטוח לאומי, לנציגות העובדים המיזגת את העובד ולשירות הרפואי המוסמך;

(2) יבדוק את הנסיבות שגרמו לחשיפת יתר לעופרת, ולאי התאמת העובד להמשיך לעבוד בעופרת, וידרוש תיקון הליקויים בהתאם לצורך.

(ג) לא יוחזר עובד כאמור לעבודה בעופרת אלא אם כן עבר בדיקה רפואית נוספת בידי רופא מורשה ואישר מחדש להמשיך לעבוד בעופרת.

איסור העבדה אחר קבלת התראה

15. מעביד שקיבל התראה, כאמור, לגבי אי התאמת העובד לעבודה בעופרת יחדל להעבידו כעובד בעופרת תוך שבוע מיום קבלת ההתראה, ויפעל לגביו בהתאם להוראות שקיבל ממפקח עבודה אזורי.

חובת הודעה על עבודה בעופרת

16. לא יתחילו במקום עבודה או במפעל לעבוד בעופרת, אלא אם כן נמסרה על כך הודעה מוקדמת בכתב, 3 חדשים מראש לפחות, למפקח עבודה אזורי.

הוראת מעבר

17. במקום עבודה או במפעל אשר בו עובדים בעופרת לפני תחילתן של תקנות אלה, ישלח המעביד, על אף האמור בתקנה 16, הודעה על כך למפקח עבודה אזורי, תוך חודש מיום תחילתן של תקנות אלה.

ביטול

18. תקנות הבטיחות בעבודה (בדיקות רפואיות של עובדים בעופרת), התשכ"ב1962 - בטלות.

תחילה

19. תחילתן של תקנות אלה ביום כ"ה בכסלו התשמ"ד (1 בדצמבר 1983).

תוספת ראשונה

(תקנה 1)

(תיקון התשנ"ט)

מקומות עבודה ותהליכי עבודה שתקנות אלה חלות עליהם גם אם ריכוז העופרת באוויר נמוך ממחצית החשיפה המשוקללת המרבית המותרת:

- (1) ייצור, חידוש, תיקון ופירוק של מצברי עופרת;
- (2) התכה ויציקת עופרת;
- (3) הוספת עופרת לחומרים פלסטיים ולצבעים;
- (4) עבודה בטטרה אתיל או טטרה מתיל עופרת שריכוזן עולה על 1% (ביחידות משקל) מסה"כ התערובת.

תוספת שניה

(תקנה 11)

פרטי רישום בפנקס הבריאות

בפנקס הבריאות יירשמו הפרטים הבאים:

- (1) מדור לזיהוי העובד (לרישום על ידי השירות הרפואי המוסמך):
 - (א) שם המשפחה ושם פרטי;
 - (ב) שם האב;
 - (ג) מספר תעודת הזהות;
 - (ד) תאריך לידה;
 - (ה) שם השירות הרפואי המוסמך שנתן את הפנקס;
 - (ו) תאריך מתן הפנקס;

- (2) מדור המעבידים (לרישום בידי כל מעביד) :
- (א) שם המעביד ומקום המפעל ;
- (ב) תיאור עבודת העובד - ואם הועבר לעבודה חדשה שאינה ארעית - תיאור עבודה זו וכן תאריך תחילת כל עבודה כאמור ;
- (ג) תאריך יום העבודה שנרשמה בהתאם לפסקה (ב) ;
- (ד) חתימת המעביד והחותמת שלו.
- (3) מדור הבדיקות הרפואיות (לרישום על ידי השירות הרפואי המוסמך) ;
- (א) תאריך כל בדיקה ומטרתה, תוך ציון אם היא בדיקה ראשונה, חוזרת או נוספת ;
- (ב) האם נתגלה מימצא רפואי במבחנים ובבדיקות שנערכו ;
- (ג) האם נתגלתה מחלת מקצוע או השפעה אחרת על בריאות העובד ;
- (ד) אישור השירות הרפואי שהעובד מתאים להתחיל או להמשיך בעבודה שלשמה הוא נבדק, או שאינו מתאים לכך ;
- (ה) קביעת מועד לבדיקה החוזרת הבאה, לרבות מועד מוקדם או מאוחר מהרגיל ;
- (ו) שם השירות הרפואי המוסמך ;
- (ז) שם הרופא המורשה הבודק וחתימתו.

כ"ה בתשרי התשמ"ד (2 באוקטובר 1983)

אהרון אוזן
שר העבודה והרווחה

¹ ק"ת 4556, התשמ"ד (15.11.1983), עמ' 432 ;
תיקונים :
ק"ת 4833, התשמ"ה (7.7.1985), עמ' 1686 ;
ק"ת 4906, התשמ"ו (28.2.1986), עמ' 544. (ת"ט ק"ת 4955, עמ' 1172) ;
ק"ת 5428, התשנ"ב (12.3.1992), עמ' 884 ;
ק"ת 5591, התשנ"ד (10.4.1994), עמ' 770 ;
ק"ת 5958, התשנ"ט (8.3.1999), עמ' 471.